

Соціальна безпека через призму форм розвитку цивілізаційного поступу

Доведено актуальність дослідження проблем соціальної безпеки як на рівні держави, так і місцевому рівні та стосовно окремої людини, що на сьогодні поглиблюється і підтверджується низьким рівнем економічного і соціального розвитку країни, високим рівнем нестабільності та непередбачуваності. Окреслено місце та роль соціальної безпеки у формах розвитку цивілізації на основі детального розгляду форм цивілізаційного поступу, чинників та стратегічних пріоритетів, які притаманні кожній з них. Сформовано концепцію соціальної безпеки, яка ґрунтується на гармонізації чинників розвитку та стратегічних пріоритетів сталого, інноваційного, цифрового, випереджального розвитку та забезпечує духовне, інтелектуальне, емоційне, фізичне, екологічне, економічне благополуччя на всіх рівнях завдяки ефективному функціонуванню основного суб'єкта соціальної безпеки – держави – через формування соціальної системи, політики, програм, проєктів та заходів соціального характеру. Обґрунтовано необхідність забезпечення цивілізаційного поступу на засадах гармонізації протиріч, зокрема, задоволення суспільних потреб за обмеженості ресурсів; економічного розвитку та соціальної й екологічної безпеки; стирання кордонів та збереження автентичності народів, культури. Розглянуто соціальну безпеку як такий стан і рівень розвитку суспільства, за якого загрози щодо життєдіяльності суспільства в цілому, окремого колективу, групи чи особи можливо передбачити, усунути, запобігти. Основними критеріями такої суспільної спроможності щодо безпеки є рівень знань, освіти, культури, наявність структур, інститутів, органів, які забезпечують необхідний безпечний стан, наявність економічного та ресурсного потенціалу, існуючу соціальну систему та соціальну політику.

Ключові слова: безпека; соціальна безпека; розвиток; цивілізаційний поступ; соціальна політика; гармонізація.

Актуальність теми. Сучасна ситуація у світі, в тому числі і в Україні, вкотре гостро підкреслює необхідність забезпечення цивілізаційного поступу на засадах гармонізації протиріч, зокрема, задоволення суспільних потреб за обмеженості ресурсів; економічного розвитку та соціальної й екологічної безпеки; стирання кордонів та збереження автентичності народів, культури тощо. Воропаєва Т. зазначає, що в умовах кризових, перехідних періодів розвитку суспільства виникає необхідність нового самовизначення соціуму, а також вибору нових політико-правових, соціально-економічних та соціокультурних моделей розвитку [1]. Основні принципи, напрями та концепції розвитку українського суспільства закладено в загальнодержавній стратегії розвитку, яка, відповідно, формуватиме основні вектори місцевого розвитку та розвитку кожного з нас. У Стратегії сталого розвитку України до 2030 року [2] задекларовано спрямованість розвитку нашої держави на «...турботу про спільне благо та захист національних інтересів України», що можливе завдяки реалізації таких чотирьох векторів: вектора розвитку (передбачає забезпечення сталого розвитку країни, економічного зростання екологічно невиснажливим способом, сприяння активізації господарської діяльності); вектора безпеки (йдеться про гарантування безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів, чесного та неупередженого правосуддя тощо. Пріоритетом є безпека життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної системи охорони громадського здоров'я, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісних продуктів та промислових товарів); вектора відповідальності (забезпечення кожному громадянину рівний доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг); вектора гордості (передбачає формування взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт).

Варто зазначити, що, якщо у Стратегії сталого розвитку України до 2030 року [2] змістовно закладено напрями соціальної безпеки через декларування окремих аспектів наведених вище векторів розвитку, то в Законі України «Про національну безпеку України» [3] не йдеться про соціальну безпеку взагалі. Не дивлячись на певне нормативно-правове регулювання сутності, складових та механізмів реалізації соціальної безпеки, фахівці [4, с. 161], які займаються дослідженням інституційного забезпеченням державного регулювання соціальної безпеки, зазначають про невизначеність соціальної безпеки у чинній Стратегії національної безпеки України, поглиблення проблем, пов'язаних із

соціальною нерівністю, майновою диференціацією, відсутністю у положеннях про діяльність органів влади завдань, повноважень, обов'язків та відповідальності щодо гарантування соціальної безпеки.

Бачення соціальної безпеки людини в українському суспільстві розкривають результати експертного опитування з проблем соціальної безпеки [5]. Експерти вважають, що соціальна безпека людини проявляється перш за все у сприятливих та безпечних умовах життя (63,8 %), гідному рівні та якості життя (56,2 %), соціально-психологічній стійкості й упевненості у своєму майбутньому (39 %), захищеності прав і свобод громадян (33,3 %). Також на думку експертів, важливими цільовими орієнтирами гарантування соціальної безпеки в Україні є зростання цінності праці та працівника (30,5 %), збереження і розвиток людського потенціалу України (28,6 %), створення умов стабільності в державі (24,8 %), подолання соціальної нерівності (21,9 %), досягнення соціальної конкурентоспроможності держави (18,1 %), формування умов гідного існування майбутнім поколінням (12,4 %) [5, с. 62–67].

Все це актуалізує дослідження проблем соціальної безпеки як на рівні держави, так і на місцевому рівні та стосовно окремої людини, що на сьогодні поглиблюється і підтверджується низьким рівнем економічного і соціального розвитку країни, високим рівнем нестабільності та непередбачуваності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Становлення, функціонування та перспективи соціальної безпеки розглядає багато вітчизняних науковців, зокрема О.Амоша, В.Антонюк [15], А.Колот, Е.Лібанова, О.Новікова [15], О.Панькова [5], Р.Підлипна та ін. Білоус І. [9], Сидорчук О. [5], Хандій О. [4] детально розглядають роль соціальної безпеки у системі національної безпеки держави та інституційне гарантування державного регулювання соціальної безпеки. Соціальна безпека через призму соціологічно-філософського знання висвітлена у працях Т.Воропаєвої [1], М.Тімощука [10], А.Приятельчука, О.Іщенко [12], А.Шулуса [21].

Метою статті є встановлення місця і ролі соціальної безпеки у формах розвитку цивілізації та формування концепції соціальної безпеки на засадах гармонізації з метою забезпечення подальшого цивілізаційного поступу.

Викладення основного матеріалу. З найдавніших часів, коли люди почали осідати та організовуватися у громади, виникла потреба у захисті від непередбачених життєвих обставин. Розроблення та створення формальних систем соціального захисту, підтримка доходів та медична допомога – головний крок у розвитку людської цивілізації. Виникнення різних форм та механізмів формального соціального захисту, починаючи від добровільних групових механізмів соціального захисту до загальнообов'язкових систем соціального страхування, свідчить про загальнолюдську потребу в соціальному забезпеченні та важливість чіткого визначення та права на соціальний захист [6, с. 7].

В найбільш загальному розумінні: «Безпека – це стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує» [7]. Соціальний (лат. *socialis* – товариський, громадський) за своїм змістом відображає організацію і життєдіяльність суспільства через знання, досвід, традиції та творчі здібності й реальну оцінку стану розвитку суспільства та його елементів (колективу, групи і особи) [8]. Тобто соціальну безпеку можна розглядати як такий стан і рівень розвитку суспільства, за якого загрози щодо життєдіяльності суспільства в цілому, окремого колективу, групи чи особи можливо передбачити, усунути, запобігти тощо. Основними критеріями такої суспільної спроможності щодо безпеки є рівень знань, освіти, культури, наявність структур, інститутів, органів, які забезпечують необхідний безпечний стан, наявний економічний та ресурсний потенціал, існуюча соціальна система та соціальна політика тощо. Враховуючи, що держава є основним суб'єктом соціальної безпеки [9], вона першочергово має виконувати охоронну функцію, яка полягає в дотриманні прав людини, що виражається у здатності та вмінні протистояти реальним і потенційним загрозам, та функцію контролю, суть якої у використанні законодавчо-нормативних актів для дотримання соціальної безпеки [10, с. 56].

Тімощук М. вважає також, що основою формування високого рівня соціальної безпеки є наявність системи соціальної безпеки, яку можна розглянути як: «...сукупність соціальних взаємодій людини, суспільства й держави, що виражається у забезпеченні умов щодо захисту та протидії від реальних і потенційних загроз і небезпек». Система соціальної безпеки покликана надійно захищати суспільно-прогресивні інтереси соціальних суб'єктів, зберігати й розвивати творчі можливості людини, ефективні механізми соціалізації та життєзабезпечення людей, цінності їхнього стилю життя, моральності, постійно підтримувати високу мотивацію громадської корисної діяльності [10, с. 57]. Міжнародна асоціація соціального захисту (ISSA), прагнучи сформувати систему світової соціальної безпеки як фундаментальних прав кожної людини, визначає соціальну безпеку як будь-яку програму соціального захисту, встановлену законодавством, або будь-яку іншу обов'язкову угоду, яка надає особам певний ступінь забезпеченості доходами, коли вони старіють, втрачають засоби для життя, стають непрацездатними, безробітними або потребують допомоги у вихованні дітей. Соціальна безпека також передбачає доступ до лікувальної або профілактичної медичної допомоги. Як визначено Міжнародною асоціацією соціального захисту, соціальне забезпечення може містити програми соціального страхування, соціальної допомоги, універсальні програми, схеми взаємної вигоди, національні фонди

забезпечення та інші домовленості, враховуючи ринково орієнтовані підходи, які відповідно до національного законодавства чи практики, є частиною системи соціального забезпечення країни [11].

Наголошуючи на умовах формування соціальної безпеки на сучасному етапі суспільного розвитку та принциповому пріоритеті соціальної безпеки у практиці управління розвитком суспільних відносин, А.Приятельчук та О.Іщенко наголошують на тому, що соціальна безпека є комплексним явищем, яке містить у собі економічні, політичні, екологічні та інші аспекти, тобто відображає все те, що впливає на середовище існування людини, на якість життя людей, робить суспільство стійким, здатним до розвитку [12].

Відтак вважаємо, що справедливим буде твердження щодо значної залежності рівня соціальної безпеки від обраної форми та рівня розвитку суспільства. Розглядаючи різні концепції розвитку, спробуємо не просто дати сутнісне визначення тій чи іншій формі розвитку, але й окреслити параметри, які їй притаманні. Такий підхід у дослідженні допоможе нам встановити місце та роль соціальної безпеки у формах розвитку цивілізації і сформувати таку концепцію соціальної безпеки, яка на сьогодні найбільш відповідає розвитку українського суспільства.

Систематизуючи результати наукових досліджень, можна виокремити такі основні форми розвитку суспільства в цілому та соціально-економічних систем, як його життєстверджувальної, органічної, головної складової: стала, випереджальна, інформаційна, еволюційна, гармонійна, інноваційна тощо.

Зокрема, Н.Гронська у своїй праці [13, с. 14–16] виокремлює такі основні форми розвитку цивілізаційного поступу: сталий, випереджальний, інформаційний, еволюційний, гармонійний (табл. 1).

Таблиця 1

Основні форми розвитку цивілізаційного поступу

Форма розвитку	Цивілізаційний поступ	Чинники розвитку	Стратегічний пріоритет
Сталий розвиток	Прийнятий Самітом Землі у 2002 р.	Економічний, соціальний, екологічний	Соціогуманістична політика у сфері відносин
Випереджальний розвиток	Запропонований Україною	Духовно-інтелектуальний потенціал, інноваційні технології	Створення справедливих і рівних можливостей для всіх народів
Інформаційний розвиток	За теорією інформаціології	Інформаційно-телекомунікаційні технології, комп'ютерні мережі	Генерування знань, творча діяльність, інформаційна економіка
Еволюційний розвиток	Стихийний	Вертикальна та горизонтальна форми творення і репродукування інформації	Підвищення духовної інформаційної мобільності
Гармонійний розвиток	Ухвалений Римським клубом	Інваріантність використання матеріальних, інтелектуальних і духовних ресурсів країни	Рівновага і порядок в економічному просторі. Єдність природи і суспільства
Інноваційний розвиток	За інноваційною теорією	Введення у господарський обіг таких продуктів інтелектуальної праці: знання, технології, науково-технічні розробки	Розвиток людини та якісні внески у людський потенціал
Цифровий розвиток	Саміт G-20 в Анталі у 2015 р.	Послуги, інформація та знання, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)	Розвиток відкритого інформаційного суспільства

Довідка: доповнено автором до [13, с. 14–16]

Так концепція сталого розвитку ґрунтується на стратегії оптимізації всієї діяльності людства в його взаємодії з довкіллям [14, с. 283]. Тобто людство має існувати на засадах гармонійного поєднання економічного зростання на принципах ефективності та раціональності зі справедливим розподілом його результатів для окремої людини; існування людини у світі не на межі виживання, а в постійному самовдосконаленні, творчому розвитку, збереженні ресурсів та автентичності навколишнього середовища для майбутніх поколінь. Має існувати рівність та однозначність відносин серед учасників

такого розвитку у форматі: «природа – людина – економіка». Концепція сталого розвитку (sustainable development) значною мірою є продовженням концепції ноосфери, сформульованої академіком В.Вернадським [15, с. 22], суть її полягає в обов'язковій узгодженості економічного, екологічного та людського розвитку таким чином, щоб «...від покоління до покоління не зменшувалися якість і безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля та відбувався соціальний прогрес, який визнає потреби кожної людини».

У межах сталого розвитку розглядають еколого-економічний розвиток, головною метою якого є забезпечення стабільного стану суспільства у майбутньому. Васюта О. розглядає поняття «еколого-економічного розвитку» як «розширене відтворення та поступову якісну зміну продуктивних сил, науки, культури й добробуту суспільства, яке формує відповідні умови для раціонального використання та відтворення природних багатств, їх відносно стабільного стану». Ефективність суспільного розвитку забезпечується за консолідованої соціально-економічної відповідальності за темпи, характер і спрямованість використання природних ресурсів, що відображається в адекватній еколого-економічній політиці, яка містить відповідний кадровий потенціал, реальну здатність інститутів та інституцій ефективно застосовувати економічні закони і важелі для забезпечення сталого еколого-економічного розвитку [14, с. 282]. Розглядаючи концепцію сталого розвитку, науковці вважають, що стійкість системи до змін, властивість системи зберігати свої функціональні особливості є запорукою сталого розвитку, проте ми вважаємо навпаки, що через порушення стійкості системи можна досягти формування якісно нового порядку системи та її якісних характеристик.

Концепція випереджального розвитку передбачає прогрес вітчизняних систем науки, освіти, культури, формування духовно-інтелектуального потенціалу нації, створення справедливих і рівних можливостей для всіх народів [13, с. 15].

Щодо теорії гармонійного розвитку, то перш за все, зауважимо, що під гармонізацією науковці розуміють «складний і багатоаспектний процес переведення будь-якої соціально-економічної системи (об'єкта) та всіх її різноманітних і різно орієнтованих складових підсистем із стану дисгармонії до стану гармонії під управлінськими впливами їх керівних органів (суб'єктів)» [16, с. 4–5]. З позицій науки про управління соціально-економічними системами, стан «гармонії» можна і варто вважати таким станом системи, якого досягають шляхом «гармонізації», у розумінні «приведення до стану відповідності, злагодженості, збільшення гармонійності» [17, с. 223].

Щодо інноваційного розвитку, то сучасний етап розвитку економіки України характеризується зміною пріоритетів національного прогресу. Так світове співтовариство в умовах глобалізації суспільних та соціально-економічних процесів визначає відправним фактором суспільного прогресу саме розвиток людини та якісні внески у людський потенціал. На сьогодні досягнення економічного розвитку шляхом широкомасштабного введення у господарський обіг таких продуктів інтелектуальної праці, як знання, технології, науково-технічні розробки тощо для їх комерціалізації та досягнення соціально-економічного ефекту визнається моделлю інноваційного розвитку економіки країн Євросоюзу та України також [18].

Щодо цифровізації, то як зазначено у проєкті «Цифрова агенда України – 2020» [19] за умови системного державного підходу «цифрові» технології будуть значно стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів розвитку демократії в Україні, підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також підвищення якості життя громадян України. «Цифровізація» України має потребувати нових форм солідарності, партнерства і співробітництва. Зазначимо, що сьогодні гостро постала проблема нерівності в доступі до соціального забезпечення, з яким, за висновками Міжнародної асоціації соціального захисту, найбільшою мірою стикнулися такі групи населення, як працівники неформальної економіки, працівники сільського господарства, самозайняті працівники, а особливо жінки. Одним із шляхів покращення доступу до програм соціального захисту є покращення цифрової взаємодії громадян та державних установ, громадськості, підвищення цифровізації державних послуг [20].

Так у продовження цієї думки, розглянувши форми цивілізаційного поступу, вважаємо актуальним та необхідним на сьогодні гармонізацію усіх чинників розвитку та основних стратегічних пріоритетів кожної з форм розвитку цивілізації. Зокрема забезпечення єдності природи і суспільства, встановлення рівноваги і порядку в економічному просторі, розвиток людини та її потенціалу, інтелектуалізація і цифровізація усіх суспільних процесів, стимулювання генерування знань, творчої діяльності, духовності та культури людини, створення відкритих і рівних можливостей для кожної людини, колективу, народу – це те, що природно сформує високу соціальну безпеку кожного з нас, наших родин, колективів, у яких ми працюємо і українського суспільства загалом.

Розглядаючи соціальну безпеку крізь призму людини як триединої соціальної істоти, а саме: 1) людина як істота біологічна, 2) людина – творець, працівник; 3) людина – особа, культурна, освічена істота, яка існує у суспільстві [21, с. 24], з одного боку, та, розкривши зміст форм цивілізаційного розвитку, з другого боку, сформуємо концепцію соціальної безпеки в сучасних умовах (рис. 1).

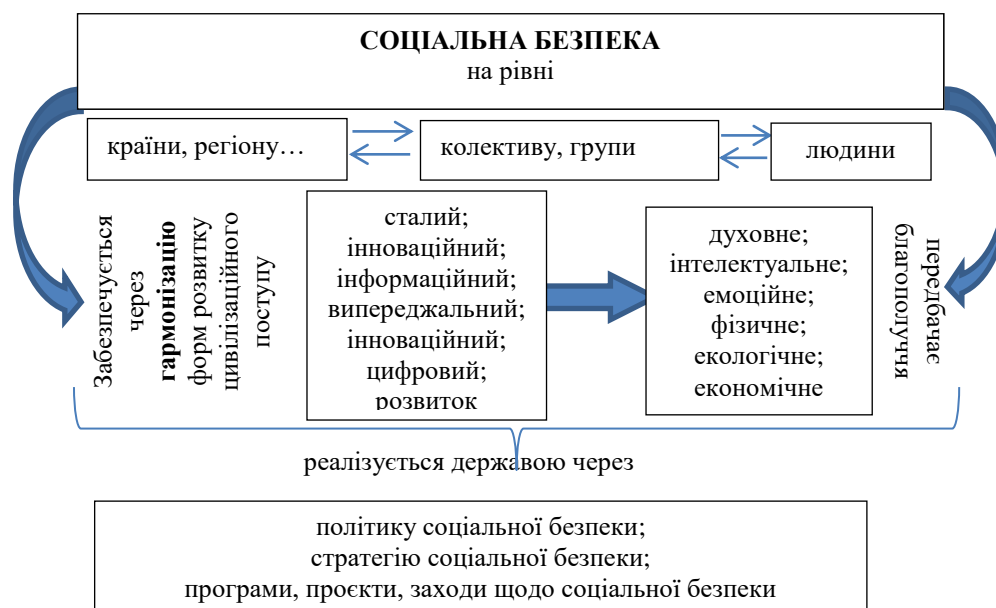

Рис. 1. Концепція забезпечення соціальної безпеки через призму форм розвитку цивілізаційного поступу

Фактори, які можуть впливати на покращення соціальної безпеки та покриття нею усіх громадян: рівень національного економічного розвитку; політична стабільність; зрілість та правовий обсяг національного система соціального забезпечення; національні ринки праці; розмір традиційної або аграрної економіки стосовно формальної економіки на основі заробітної плати; ефективність податкової системи та механізмів збору внесків; рівень урбанізації; географічне розташування та особливості [20].

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сьогодні необхідно розглядати соціальну безпеку нерозривно на трьох рівнях: на рівні держави, колективу та людини. Оскільки на кожному з цих рівнів формується сутнісна характеристика соціальної безпеки, відбувається виконання специфічних функцій та взаємодія результатів гарантування такої безпеки, що посилює соціальну безпеку на кожному з рівнів та формує цілісну систему соціальної безпеки. Розглянуто соціальну безпеку як такий стан і рівень розвитку суспільства, за якого загрози щодо життєдіяльності суспільства загалом, окремого колективу, групи чи особи можливо передбачити, усунути, запобігти тощо. Основними критеріями такої суспільної спроможності щодо безпеки є рівень знань, освіти, культури, наявність структур, інститутів, органів, які гарантують необхідний безпечний стан, наявний економічний та ресурсний потенціал, існуюча соціальна система та соціальна політика.

Сформовано концепцію соціальної безпеки, яка ґрунтується на гармонізації чинників розвитку та стратегічних пріоритетів сталого, інноваційного, цифрового, випереджального розвитку, та забезпечує духовне, інтелектуальне, емоційне, фізичне, екологічне, економічне благополуччя на всіх рівнях завдяки ефективному функціонуванню основного суб'єкта соціальної безпеки – держави – через формування соціальної системи, політики, програм, проектів та заходів соціального характеру. Обґрунтовано необхідність забезпечення цивілізаційного поступу на засадах гармонізації протиріч, зокрема, задоволення суспільних потреб за обмеженості ресурсів; економічного розвитку та соціальної і екологічної безпеки; стирання кордонів та збереження при цьому автентичності народів, культури.

Потребують подальшого дослідження проблеми щодо формування механізму, який би забезпечив взаємодію чинників різних форм розвитку цивілізаційного поступу та гармонізував стратегічні пріоритети кожної з них, що дозволило би сформувати та провадити єдину комплексну соціальну політику з метою забезпечення високої соціальної захищеності як громадян, так і соціальної безпеки держави в цілому.

Список використаної літератури:

1. Воронаєва Т. Цивілізаційний поступ українства: теоретико-емпіричні результати дослідження / Т. Воронаєва // Українознавчий альманах. – 2015. – Вип. 18. – С. 32–66.
2. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.
3. Про національну безпеку України : Закон України № 2469-VIII від 21.06. 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

4. Сидорчук О.Г. Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки / О.Г. Сидорчук, О.О. Хандій // *Економічний вісник Донбасу*. – 2019. – № 1 (55). – С. 157–163.
5. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія / О.Ф. Новікова, О.Г. Сидорчук, О.В. Панькова та ін. – К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.
6. Report VI Social security for social justice and a fair globalization. International Labour Conference, 100th Session, 2011. – 176 p. [Electronic recours]. – Access mode : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_152819.pdf.
7. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/>.
8. Соціальне [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/>.
9. Білоус І.І. Поняття соціальної безпеки та її роль в системі національної безпеки держави / І.І. Білоус // *Ефективна економіка*, 2019. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6955>.
10. Тимошук М. Соціальна безпека в системі соціологічного знання / М.Тимошук // *Соціологічні студії. РОЗДІЛ II. Теоретичні аспекти соціології*. – 2013. – № 1 (2). – С. 54–57 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9804/1/socst_2013_1_13.pdf.
11. Social security: A fundamental human right. ISSA [Electronic recours]. – Access mode : <https://ww1.issa.int/Understanding%20social%20security>.
12. Приятельчук А.О. Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин / А.О. Приятельчук, О.М. Іщенко // *Філософські проблеми гуманітарних наук*. – 2010. – № 19. – С. 135–140.
13. Гронська Н.С. Основи теорії гармонійних перетворень в економіці : монографія / Н.С. Гронська. – Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2006. – 367 с.
14. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / під ред. С.В. Мочерний та ін. – К. : Академія, 2002. – 952 с.
15. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антоноук та ін. – Донецьк : НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2012. – 534 с.
16. Варцаба В.І. Гармонізоване управління і менеджмент – актуальний напрям розвитку теорії і практики управління / В.І. Варцаба, В.П. Петренко // *Стратегія економічного розвитку України*. – 2014. – № 34. – С. 3–8.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. В.Т. Бусел. – Київ : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
18. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні / Міністерство юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://minjust.gov.ua/m/str_13958.
19. Цифрова адженда України – 2020. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
20. 10 Global Challenges For Social Security. International Social Security Association 2016 [Electronic recours]. – Access mode : http://www.actuaries.org/CTTEES_PIWG/Documents/chicago_2017/7_PIWG_Tenglobalchallengesforsocialsecurity.pdf.
21. Шулує А.А. Социальная безопасность: сущность, параметры, основные тенденции / А.А. Шулує // *Профсоюзы и безопасность : материалы Международной научно-практической конференции 10 ноября*. – Москва, 2005. – С. 19–31.

References:

1. Voropajeva, T. (2015), «Cyvilizacijnyj postup ukrai'nstva: teoretyko-empyrychni rezul'taty doslidzhennja», *Ukrai'noznavchij al'manah*, Issue18, pp. 32–66.
2. *Strategija stalogo rozvytku Ukrai'ny do 2030 roku*, [Online], available at: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
3. Verhovna Rada Ukrai'ny (2018), *Pro nacional'nu bezpeku Ukrai'ny*, Zakon Ukrai'ny, No. 2469-VIII vid 21.06., [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Sydorhuk, O.G. and Handij, O.O. (2019), «Instyucijne zabezpechennja derzhavnogo reguljuvannja social'noi bezpeky», *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*, No. 1 (55), pp. 157–163.
5. Novikova, O.F., Sydorhuk, O.G., Pan'kova, O.V. etc. (2018), *Stan ta perspektyvy social'noi bezpeky v Ukrai'ni: ekspertni ocinky*, monografija, LRIDU NADU, L'viv, 184 p.
6. Report VI Social security for social justice and a fair globalization. International Labour Conference, 100th Session (2011), 176 p., [Online], available at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_152819.pdf
7. Akademichnyj tлумачnyj slovnyk ukrai'ns'koi' movy, [Online], available at: <http://sum.in.ua/>
8. Social'ne, [Online], available at: <https://uk.wikipedia.org/>
9. Bilous, I.I. (2019), «Ponjattja social'noi bezpeky ta i'i' rol' v systemi nacional'noi bezpeky derzhavy», *Efektivna ekonomika*, No. 3, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6955>
10. Timoshhuk, M. (2013), «Social'na bezpeka v systemi sociologichnogo znannja», *Sociologichni studii'. ROZDIL II. Teoretychni aspekty sociologii'*, No. 1 (2), pp. 54–57, [Online], available at: http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9804/1/socst_2013_1_13.pdf
11. *Social security: A fundamental human right*. ISSA, [Online], available at: <https://ww1.issa.int/Understanding%20social%20security>.
12. Pryjatel'chuk, A.O. and Ishhenko, O.M. (2010), «Social'na bezpeka v konteksti upravlinnja rozvytkom suspil'nyh vidnosyn», *Filosofs'ki problemy gumanitarnyh nauk*, No. 19, pp. 135–140.

13. Gróns'ka, N.S. (2006), *Osnovy teorii' garmonijnyh peretvoren' v ekonomici*, monografija, Nac. un-t «L'vivs'ka politehnika», L'viv, 367 p.
14. Mochernyj, S.V. (ed.) (2002), *Ekonomichna encyklopedija: u tr'oh tomah*, Vol. 3, Akademija, Kyiv, 952 p.
15. Novikova, O.F., Amosha, O.I., Antonjuk, V.P. etc. (2012), *Stalij rozvytok promyslovogo regionu: social'ni aspekty*, monografija, NAN Ukraïny, In-t ekonomiky prom-sti, Donec'k, 534 p.
16. Varcaba, V.I. and Petrenko, V.P. (2014), «Garmonizovane upravlinnja i menedzhment – aktual'nyj naprjam rozvytku teorii' i praktyky upravlinnja», *Strategija ekonomichnogo rozvytku Ukraïny*, No. 34, pp. 3–8.
17. Busel, V.T. (2001), *Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoi' ukrai'ns'koi' movy*, in Busel, V.T. (ed.), VTF «Perun», Kyi'v, 1440 p.
18. Ministerstvo justicii' Ukraïny, *Pravove zabezpechennja innovacijnogo rozvytku v Ukraïni*, [Online], available at: https://minjust.gov.ua/m/str_13958
19. *Cyfrova adzhenda Ukraïny – 2020. Pershochergovi sfery, iniciatyvy, proekty «cyfrovizacii» Ukraïny do 2020 roku*, [Online], available at: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
20. 10 Global Challenges For Social Security. International Social Security Association 2016, [Online], available at: http://www.actuaries.org/CTTEES_PIWG/Documents/chicago_2017/7_PIWG_Tenglobalchallengesforsocialsecurity.pdf
21. Shulus, A.A. (2005), «Sotsial'naya bezopasnost': sushchnost', parametry, osnovnye tendentsii», *Profsoyuzy i bezopasnost'*, materialy Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii, Moskva, pp. 19–31.

Запухляк Іванна Богданівна – доктор економічних наук, доцент, професор Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Наукові інтереси:

- сталий розвиток, розвиток підприємства в умовах нестабільності;
- енергозбереження;
- готовність до змін.

<https://orcid.org/0000-0002-1218-0251>.

E-mail: zapib@ukr.net.

Кісь Галина Романівна – кандидат економічних наук, доцент Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Наукові інтереси:

- сталий розвиток;
- електронна комерція та цифровізація.

<https://orcid.org/0000-0003-1009-7021>.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2020.